

NTNU

Det skapende universitet

TDT4109 Informasjonsteknologi grunnkurs:

Python: Bruk av funksjoner, variabler
og input/output

Førstelektor Børge Haugset

www.ntnu.no

Start med Kahoot! med repetisjon fra sist:

Starting out with Python (1): Introduction to Computers and Programming!

IDLE eller Thonny eller PyCharm? Einn VS Code?

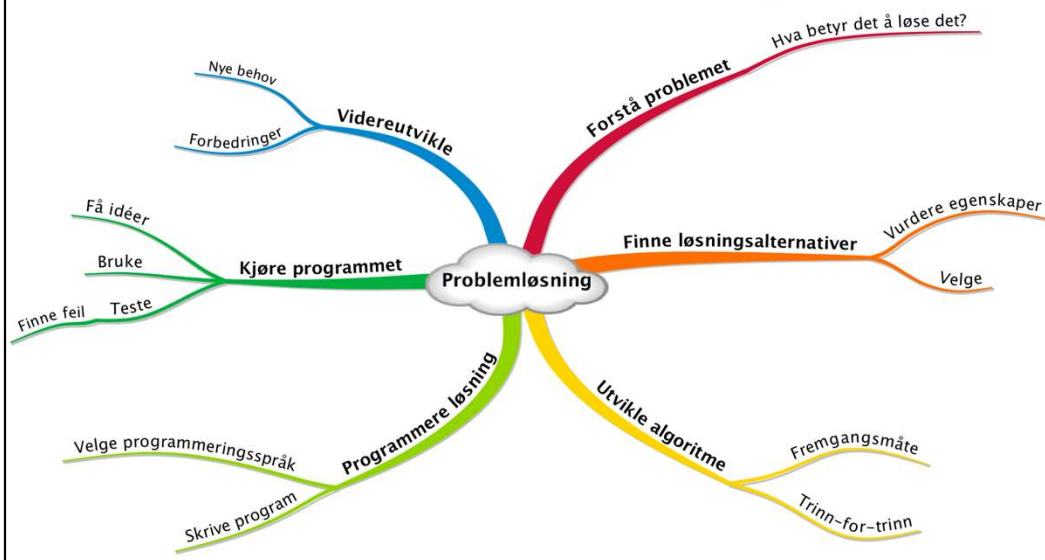
- For å nevne det – noen bruker litt mer avanserte greier
- <https://www.jetbrains.com/pycharm-edu/download/>
- Ganske likt IDLE, men må opprette prosjekt før man oppretter Python filer!
- Min mening: Bestille drosje til butikken over gata.
  - MEN: hvis du skal fortsette med programmering, da kan det være en tanke å ta overgangen. Senere vil du stort sett bruke slike verktøy.
  - Jeg skrev alle eksamensoppgavene mine i Thonny.

Læringsmål og pensum

- Mål
  - Lære om å designe et program
  - Lære om skrive ut til skjermen (print)
  - Lære om variabler
  - Lære om å lese fra tastatur
- Pensum
  - Starting out with Python: Chapter 2
Input, Processing, and Output

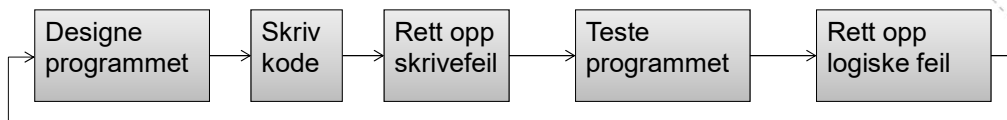
Design et program

Kapittel 2.1-2.2

Programutviklingssyklus

- Programutviklingssyklusen er prosessen man følger når man lager og utvikler programmer:

Programutviklingssyklus

1. Designe programmet:
  - Forstå oppgaven som programmet skal utføre
  - Avgjøre stegene som må tas for å utføre oppgaven
2. Skrive kode:
  - Må følge regler definert av programmeringsspråket
3. Rette opp skrivefeil:
  - Hvis det er skrivefeil i programmet vil tolkeren/kompilator si ifra om feil som må rettes opp før programmet skal kjøres (syntax error)
4. Teste programmet:
  - Når programmet kan kjøres må det testes for logiske feil i koden, for eksempel feil i beregninger, produserer feil resultat, osv.
5. Rette opp logiske feil (debugging)
  - Finner og retter opp logiske feil

Hjelp til å designe programmer: Pseudokode

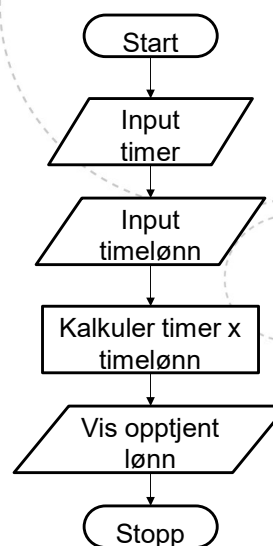
- Beskriver programmet med naturlig språk
- Pseudokode kan ikke forstås av en datamaskin, men kan oversettes av mennesker til ulike programmeringsspråk

```
Hent inn (input) antall timer jobbet  
Hent inn (input) timelønn  
Kalkuler antall timer x timelønn  
Vis (display) opptjent lønn
```


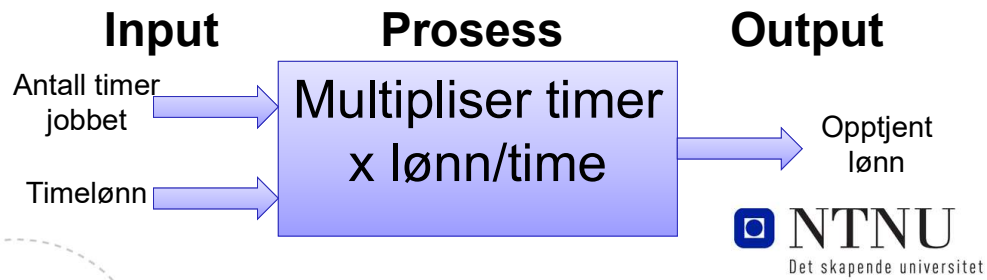
Hjelp til å designe programmer: Flytskjema

- Beskriver programmer på en grafisk måte:
  - **Ovaler:** *Terminalsymboler* som viser start og stopp
  - **Parallellogram:** *Input- og output-symboler* (hente inn fra bruker og vise til skjerm)
  - **Rektangel:** *Prosesseringssymboler* der man utfører noe på data (for eksempel beregninger)

Hjelp til å designe programmer: Input – prosessering - output

- Dataprogrammer utføres ofte som en trestegsprosess:
  1. Mottar input
  2. Utfører prosessering av input (gjøre noe med input)
  3. Produserer output

Vise output med `print-` funksjonen

Kapittel 2.3

Skrive informasjon til skjerm

- For å skrive noe til konsollet (utskriftsskjermen), brukes funksjonen `print(uttrykk)`
`print('Hello world')`
  - Kommandoen vil skrive ut *Hello world* til konsollet.
  - 'Hello world' er en tekststreng (streng), dvs. en rekke tegn.
  - Strengen starter med en apostrof (') og avsluttes med en apostrof (')
- Uttrykket kan være et tall, utregning av tall, logiske uttrykk, tekst og/eller variabler.

print – to fnutt or not to dobbelfnutt (apostrofer)

- I Python kan man skrive strenger både med *apostrof*/fnutter ('... ') og med *anførselstegn*/dobbelfnutter ("...")
- Dette kan brukes til å skrive tekst som har fnutter i seg:

```
print("Don't be afraid!")  
print('Han var "veldig" kul!')
```

- I Python kan man bruke trippelfnutter for å skrive tekst som inneholder både ' og ", samt linjeskift:

```
print("""I'm a green "frog",  
linje to  
linje tre""")
```

Oppgave

- Skriv koden for å skrive ut følgende til konsollet:

```
Programmering er veldig "kult"
```

```
'To be or not to be' er et sitat
```

```
Han sa: "Her blir det mye 'fnutter' "!"
```

Kode:

```
print('Programmering er veldig "kult"')
```

```
print("'To be or not to be' er et sitat")
```

```
print("""Han sa: "Her blir det mye 'fnutter' "!" """)
```

Eller

```
print("""Programmering er veldig "kult"'
```

```
'To be or not to be' er et sitat
```

```
Han sa: "Her blir det mye 'fnutter' "!" """)
```

Kommentarer

Kapittel 2.4

Kommentarer i programmer

- En god programmeringsskikk er å skrive kommentarer i koden som forklarer hva som blir gjort.
- Kommentarer i kode blir ignorert av tolker eller kompilator og blir ikke skrevet ut til skjerm.
- I Python brukes tegnet # for å indikere kommentarer.

- Alt som kommer etter # på ei linje blir ignorert av tolkeren

```
# Programmet skriver ut navn og adresse
```

```
# til en person
```

```
print('Donald Duck')    # Skriver ut navn
```

```
print('Moseveien 23B')  # Skriver ut veiadresse
```

```
print('Andreby')        # Skriver ut by
```


Kommentere ut store seksjoner

- De samme trippelapostrofene kan brukes til å kommentere ut områder med kode:

```
x=1920
y=354
svar=x*y
navn=input("Skriv inn navnet ditt: ")
'''
# print ("Hallo", navn)
print(f"Hallo {navn}")
print(f"Navnet ditt er {len(navn)} bokstaver langt.")
'''
```

Læringsmål og pensum

- Mål
  - ~~Lære om å designe et program~~
  - ~~Lære om skrive ut til skjermen (print)~~
  - **Lære om variabler**
  - **Lære om å lese fra tastatur**
- Pensum
  - Starting out with Python: Chapter 2
Input, Processing, and Output

Variabler og datatyper

Kapittel 2.5

Variabler

- Definisjon: En variabel er et navn som representerer en verdi lagret i datamaskinens minne.
- En *variabel* fungerer som minne på en kalkulator:
  - **M+** Lagre et tall i variabelen M
  - **Mr** Hente fram verdien fra variabelen M
  - **Mc** Slette verdien på variabelen
- I all programmering trenger man variable i forbindelse med utregning, sammenlikning, lagre og gjøre endringer på informasjon
- Det kalles en variabel fordi innholdet kan variere i løpet av programmet.

Opprette variabler med tilordning

- Man bruker et tilordningsuttrykk for å opprette en variable og lage en referanse til en dataverdi:

```
alder = 23
```

–Variabelen alder refererer til verdien 23 i datamaskinens minne:

- En tilordning skrives på formen:

```
variabel = uttrykk
```

–Tegnet "=" (er lik) er en tilordningsoperator.

–*variabel* er navnet på variabelen

–uttrykk representerer en verdi

–små og store bokstaver?

Variabel er som en navn eller en huskelapp for en verdi lagret i minnet.

Tester ut med å opprette variabler og skrive disse ut ved hjelp av print!

Test også `23 = alder` og forklar hvorfor dette ikke fungerer!

Vis problemer hvis man bruker print og skriver variabel navnet feil

Vis problemer hvis man bruker print og skriver med storebokstaver

En liten pausevideo...

Lagring av verdier

- OBS! Variabler kan ikke brukes før de er opprettet!
- Hvordan lagres verdier?
- Hvor mange verdier er det plass til egentlig?
- Verdier lagres sammen med andre program og andre data i minnet (RAM på datamaskinen)
  - ligner en stor kommode med veldig mange nummererte skuffer
  - i hver skuff kan du lagre en *byte* eller 8 *biter* (bits)
  - en byte er et tall i området 0-255 (8 sifre i 2-tallssystemet)
- Python finner ut selv hvor mye plass som trengs for å lagre en verdi

Navneregler for variabler

- Skal ikke bruke nøkkelord i Python som variabelnavn (dvs. ord som betyr noe i språket, som f.eks. print, if)
- Hvis du overskriver nøkkelord kan du bruke funksjonen `del(variabel)` for å slette variabelen.
- Variabelnavn kan ikke inneholde mellomrom (space)
- Første bokstav i navnet må være bokstav eller underscore (" _")
- Etter første bokstav kan man bruke bokstaver, tall og underscore.
- Stor og liten bokstav tolkes forskjellig!
- Du kan bruke æ, ø, og å i variabelnavn i Python, men det anbefales ikke!

Man kan bruke nøkkelord til variabler, men da overskriver man de som finnes der fra før.

Tips til variabelnavn

- Bruk variabelnavn som sier noe om hva variabelen skal brukes til:

```
pris = 29
```

- For variabelnavn som består av flere ord, bruk underscore mellom hvert ord (brukes i læreboka):

```
antall_elever = 300
```

```
sum_utgifter = 950
```

- Kan også bruke stor bokstav for hvert nytt ord i en variabel (kamelpukkel-stil):

```
antallElever = 300
```

```
sumUtgifter = 950
```

Personlig syns jeg underscore (understrek) gjør et enklere å lese

Vise flere elementer med `print` funksjonen

- Funksjonen `print` gjør det mulig å vise flere elementer i samme setning ved bruk av komma mellom hvert element.

– Eksempel på å vise fire elementer til konsoll ved hjelp av `print`:

```
elever = 250
ansatte = 13
print('Skolen har', elever, 'elever og', ansatte, 'ansatte')
```

Diagram labels:

- `elever` and `ansatte` are labeled as **variabel** (variable).
- `'Skolen har'` is labeled as **tekststreng** (string).
- `'elever og'` and `'ansatte'` are labeled as **tekststrenger** (strings).

Resultat: Skolen har 250 elever og 13 ansatte

- Merk at variabler ikke har frutter rundt seg!
- Merk at `print` legger på et mellomrom mellom hvert element!

To viktige ting på mandag:

- Innleveringsfrist øving 1
- For seint å stemme?
- Piazza
- Neste uke er det ordinær teori – uten meg!
- python – teori – øvingsforelesning – gruppe...
HÆH?!

En smartere måte å skrive ut strenger

- F-strings bruker et litt annet format, men det er kanskje mer logisk på mange måter. Ny metode:
- `print(f' tekst {variabel} tekst {variabel2}')`
- Merk: det er strengen som lages på en ny måte, en trenger ikke gjøre det inni en print.

```
elever = 250
ansatte = 13
print(f'Skolen har {elever} elever og {ansatte} ansatte')
```

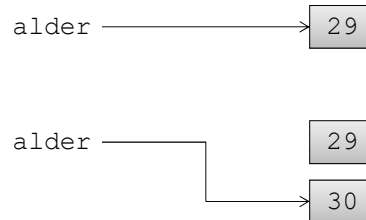
The diagram illustrates the components of the f-string `f'Skolen har {elever} elever og {ansatte} ansatte'`. Arrows point from the labels 'variabel-referanse' to the curly braces `{elever}` and `{ansatte}`. Arrows point from the label 'tekstdel' to the text `Skolen har`. Arrows point from the label 'tekstdeler' to the text `elever og` and `ansatte`.

Kom hit etter andre time.

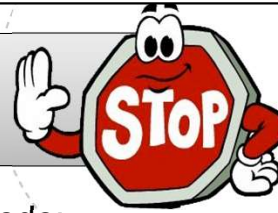
Endring av verdi i en variabel

- En variabel kan endre verdi i løpet av et program.
- Man endrer verdien av variabel ved å gjøre en ny tilordning.
- Eks:

```
alder = 29  
print(alder)  
alder = 30  
print(alder)
```


Oppgave: Variabler

- Skriv koden for å utføre følgende pseudokode:
  - Opprett en variabel for antall epler og gi den verdien 23
  - Opprett en variabel for antall bananer og gi den verdien 12
  - Skriv ut teksten "Antall epler:" og verdi av variabel
  - Skriv ut teksten "Antall bananer:" og verdi av variabel
  - Endre verdien av variabel for antall epler til 43
  - Endre verdien av variabel for antall bananer til 17
  - Skriv teksten "Antall epler: " og verdi av variabel, og teksten "Antall bananer:" og verdi av variabel ved hjelp av print()

```
antall_epler = 23
antall_bananer = 12
print('Antall epler:', antall_epler)
print('Antall bananer:', antall_bananer)
antall_epler=43
antall_bananer=17
print('Antall epler:', antall_epler, 'Antall bananer:', antall_bananer)
```

Datatyper

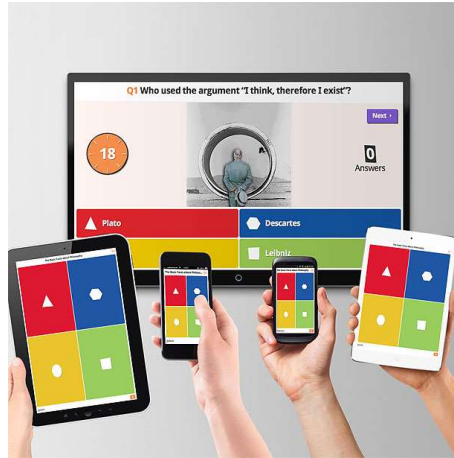
- I Python kan variabelen ta vare på ulike typer data (datatyper) som heltall, desimaltall, tekst og sannhetsverdier (flere senere).
  - Heltall (int): `antall = 7`
  - Desimaltall (float): `penger = 35.5` # Bruker . i stedet for ,
- Tekststreng (str): `navn = 'Petter'` # Bruker apostrof, ikke ``
  - Sannhetsverdi (bool): `rykte=True` eller `rykte=False`
- Datatypen til en verdi eller en variabel kan man finne ved å bruke funksjonen `type(uttrykk)`
- I Python får variabler type ved tilordning
  - Dvs. at en variabel kan bytte datatype

Test ut ulike datatyper

Test ut `type(uttrykk)`

Test ut å bytte datatype

Oppgave: Datatyper

- <https://play.kahoot.it/#/k/bbc80db2-7562-4bc2-841f-33b090538f90>

A:I
B:F
C:s
D:B
E:F
F:s
G:s

Mer om variabler og datatyper

- Noen programmeringsspråk har en grense på hvor mange siffer en variabel kan takle.
- Python har ingen grense antall siffer en variabel kan takle.
- Du kan også skrive tall angitt med vitenskapelig notasjon, f.eks: $5.9e9$ som betyr $5.9 * 10^9$

Lese input fra tastatur

Kapittel 2.6

Tips:

Bruk av konstant e i matte:

```
import math  
math.e
```

www.ntnu.no

HIT!!!!

Hent input fra tastatur med funksjonen `input`

- I Python brukes funksjonen `input` for å hente input fra tastaturet:

```
variabel = input(prompt)
```

–Her er prompt teksten som vises i konsollet når programmet spør etter input fra brukeren

–variabel er navnet på variabelen som refererer til dataen som blir tastet inn ved hjelp av tastaturet.

–Eks:

```
navn = input('Hva er navnet ditt? ')
```

–Merk at det er et mellomrom på slutten av prompt-teksten. Dette er fordi Python ikke lager mellomrom mellom prompt og det som skal skrives inn automatisk.

Test ut bruk av input

Test ut også å bruke en variabel med en tekststreng som prompt!

Lese inn tall med input funksjonen

- input-funksjonen returnerer alltid en tekststreng, dvs. en tekst med fnutter rundt.
- Hvis du ønsker å gjøre beregninger med det som brukeren skriver inn, må du gjøre om tekststrengen til et heltall (int) eller til et flyttall (float) vha. funksjoner:

```
variabel = int(element) # Oversetter element til et heltall  
variabel = float(element) # Oversetter element til desimaltall  
variabel = eval(uttrykk) # Oversetter uttrykk til verdi
```

```
tallstreng = input("Skriv inn et tall: ")  
type(tallstreng)  
tall = eval(tallstreng)  
type(tall)
```

Bruk av funksjonene `int()` og `float()`

- To måter å hente heltall fra input-funksjon:

```
streng_verdi = input('Hvor mange kyr har du ?')  
kyr = int(streng_verdi) # Oversetter streng til heltall
```
- Du kan gjøre begge deler i en setning:

```
kyr = int(input('Hvor mange kyr har du ?'))
```

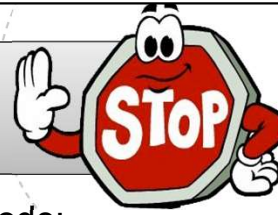
  - Kalles nøstet funksjonkall og fungerer på følgende måte:
    - Først utføres det som er innerst i parentesen (`input('Hvor mange..')`)
    - Verdien til input-funksjonen brukes så i `int`-funksjonen
    - Resultatet fra `int`-funksjonen lagres i variabelen `kyr`
- Hente ut flyttall:

```
cash = float(input("Mye penger har'ru? "))
```

Test ut!

Vis også hva som skjer om vi prøver å taste inn tekst til `int` for å få exception. Nevn at vi kommer tilbake til dette senere!

Oppgave: Input

- Skriv koden for å utføre følgende pseudokode:
  - Spør brukeren etter navnet og lagre navnet i en variabel
  - Skriv ut "Hei " og navnet som ble skrevet inn til konsollet.
  - Bruk: <variabel> = input(prompt) og print()
  - Hvis dette er enkelt, kan du også spørre brukeren om alder og skrive ut til skjermen hvor gammel vedkommende vil være om 10år.

```
navn = input('Hva er navnet ditt? ')
# alder = int(input('Hvor gammel er du?'))
print('Hei',navn)
#print('Om 10 år vil du være',alder+10,'år gammel')
```

Utføre kalkulasjoner

Kapittel 2.7

Operator presedens (prioritert rekkefølge)

- Python har følgende matteoperatorer: $+$ $-$ $*$ $/$ $//$ $\%$ $**$
- Ved utregninger blir disse utført ut ifra en prioritering av hvilke operatorer som utføres først:
  1. Eksponent: $**$
  2. Multiplikasjon, divisjon og rest av divisjon: $*$ $/$ $//$ $\%$
  3. Addisjon og subtraksjon: $+$ $-$
  4. Det vil si at uttrykket: $12 + 6/3$ blir 14 og ikke 6 ($6/3$ blir utført først)
- For å sikre korrekte beregninger bruker man parenteser:
  - $(12+6)/3$ blir 6
  - $10/(5-3)$ blir 5 osv...

Bruk av variabler i utregninger

- Når du bruker flere variabler i ett uttrykk, vil:
  - Variabelen på venstre side av "er-lik" være navnet på referansen til resultatet av utregningen
  - Alle variablene på høyreside av "er-lik" representerer kun verdier som brukes i utregning.

– Eks:

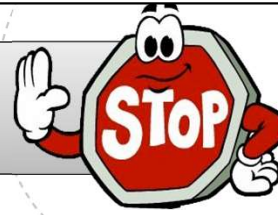
A=5

B=8

$$\begin{array}{ccccccc} C & = & A & + & B & + & 9 \\ \uparrow & & \uparrow & & \uparrow & & \uparrow \\ \text{Resultat} & & 5 & + & 8 & + & 9 \\ \text{lagres her} & & & & & & \end{array}$$

Vi prøver litt...

Skriv kode for gjennomsnitt av tre målinger

- Pseudokode:
  - Hent inn første måling
  - Hent inn andre måling
  - Hent inn tredje måling
  - Kalkuler gjennomsnitt ved å legge samme tre målinger og dele på 3
  - Vis gjennomsnittet på skjerm
- Prøv å skriv programmet som gjør dette selv!

uke36-01.py

Kode for gjennomsnitt av tre målinger

```
m1 = int(input('Måling 1: '))
```

```
m2 = int(input('Måling 2: '))
```

```
m3 = int(input('Måling 3: '))
```

```
gsnitt = (m1+m2+m3)/3
```

```
print('Gjennomsnitt:',gsnitt)
```

Mer om utskrift til skjerm

Kapittel 2.8

Endring av oppførsel av funksjonen `print`

- Det er mulig å endre oppførselen på funksjonen `print` for hvordan den separerer elementer:

```
a=5
b=7
print(a,b,sep='_')      # gir 5_7
print(a,b,sep='')       # gir 57
```

- Kan også endre oppførsel på linjeskift:

```
print('Her kommer en setning.',end='')
print('her kommer en setning til.')
-Begge blir skrevet ut på samme linje!
```

Test ut litt!

Escape-karakterer

- Escape-karakterer er spesialkarakterer som kan skrives inn i tekststrenger som gjør spesielle operasjoner:

<code>\n</code>	Gir linjeskift
<code>\t</code>	Hopper til neste tabulator
<code>\'</code>	Skriver ut tegnet '
<code>\"</code>	Skriver ut tegnet "
<code>\\</code>	Skriver ut tegnet \

–Eks:

```
print('\tInnrykk er kult med\nNy linje')
```

Formattering av tall ved hjelp av funksjonen `format`

- Funksjonen `format` tar inn et tall og returnerer en tekststreng der du kan bestemme hvordan tallet skal formatteres:

```
format(tall, formattering)
```

–formattering er en tekststreng for ulike valg, f.eks:

<code>format(1/3, '.2f')</code>	# 2 desimaler, f står for float
<code>format(1/3, '10.1f')</code>	# 1 desimal og setter av ti tegn
<code>format(1/3, 'e')</code>	# vitenskapelig notasjon på tallet
<code>format(1/3, '.0%')</code>	# tallet i prosent med 0 desimaler
<code>format(500, '10d')</code>	# heltall der det settes av ti tegn

–Typisk bruk:

```
print(f"En tredjedel er omtrent {format(1/3, '6.5f')}.")
```

↑
verdi

Prøv ut litt.

Hmm... skal jeg si noe mer

- Man kan lese enkeltelementene i en streng

```
>>> a = 'Hei på deg'
```

```
>>> a[5]
```

```
'å'
```

- Dette ser litt ut som noe som heter en liste

Oppsummering

- Utviklingssyklus:
  - Design program, skriv kode, rett opp skrivefeil, test programmet, rett opp logiske feil (debugging)
- Skrive til skjerm: `print(uttrykk)`
- Variabler: Referanser med navn til verdier i minnet
- Tilordning: Gi variabler verdier: `variabel = uttrykk`
- Datatyper: int, float, str, bool
- Lese fra tastatur: `variabel = input(prompt)`
- Operatorpresedens: Rekkefølge av matematiske operatorer
- Ved utrekning er variabler på høyre side av = verdier og resultatet blir lagret i variabel på venstre side!
- Formattering av tall ved hjelp av funksjonen `format(tall, formattering)`

Tema neste uke: Betingelser og logiske ut-trykk

If- else